

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Kvalifikační úrovně v Národní soustavě kvalifikací

Charakteristiky jednotlivých úrovní a jejich vztah k Evropskému rámci kvalifikací

Vydáno v projektu NSK2 jako pracovní materiál

Národní ústav odborného vzdělávání
Praha 2010

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Kvalifikační úrovně v Národní soustavě kvalifikací

Charakteristiky jednotlivých úrovní a jejich vztah k Evropskému rámci kvalifikací

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Materiál byl projednán PV č. 1 dne 5. 1. 2010

Vymezování a popis kvalifikací v Evropě

Evropská rada na zasedání v Lisabonu v roce 2000 dospěla k závěru, že větší transparentnost kvalifikací a celoživotní učení by měly být dvěma hlavními body snah o přizpůsobení evropských systémů vzdělávání a odborné přípravy požadavkům společnosti založené na znalostech a potřebě zlepšit míru zaměstnanosti a kvalitu pracovních příležitostí.

Další jednání a vývoj vedly k tomu, že jako klíčový nástroj podpory celoživotního učení byl připraven Evropský rámec kvalifikací (European Qualifications Framework – EQF). Po schválení Evropským parlamentem a Radou^[1] jsou vytvořeny podmínky pro to, aby se postupně stal významnou realitou ovlivňující učení i práci občanů v Evropě.

EQF bude podporovat celoživotní učení cestou zvýšení transparentnosti a vzájemné důvěry v oblasti kvalifikací. Jádrem EQF je systém osmi referenčních úrovní, které zastávají funkci společného a neutrálního referenčního kritéria pro orgány v oblasti vzdělávání a odborné přípravy na národní úrovni i na úrovni odvětví. Jsou vymezeny souborem popisů („deskriptorů“^[2]) označujících výsledky učení, které jsou při udělení či potvrzení určité kvalifikace relevantní ve vztahu k příslušné kvalifikační úrovni a k jakémukoliv systému kvalifikací. Těchto osm úrovní pokrývá celou škálu – od kvalifikací získaných při ukončení povinného vzdělávání po kvalifikace získané na nejvyšší, pregraduální i postgraduální úrovni

terciárního vzdělávání a přípravy. EQF jako nástroj podpory celoživotního učení zahrnuje počáteční vzdělávání (všeobecné, i následné odborné vzdělávání a přípravu a vzdělávání vysokoškolské), jemu odpovídající vzdělávání dospělých, jakož i další vzdělávání k uchování a aktualizaci, resp. změně již získané odborné kvalifikace.

Na postupnou implementaci Evropského rámce kvalifikací budou reagovat jednotlivé evropské státy. Z mnoha důvodů, jimž dominuje potřeba zajištění kvality procesů a podpory transparentnosti a vzájemné (mezinárodní) důvěry, je žádoucí, aby národní odezva na nové evropské podněty a možnosti byla v jednotlivých státech obdobná. Proto je součástí materiálů schválených Evropským parlamentem i doporučení členským státům, aby vytvořily svá koordinační střediska, která budou ve spolupráci s dalšími vnitrostátními orgány řešit vztah mezi národními kvalifikačními systémy a evropským rámcem.

Evropský parlament a Rada Evropské unie ve schváleném dokumentu z dubna 2008 doporučují členským státům, aby^[3]:

- používaly EQF jako referenční nástroj pro srovnávání úrovní kvalifikací v různých systémech kvalifikací a pro podporu jak celoživotního učení, tak i rovných příležitostí ve znalostní společnosti a další integrace evropského trhu práce při zohlednění různorodosti vzdělávacích systémů jednotlivých států;
- do roku 2010^[4] uvedly své národní systémy kvalifikací do vztahu k EQF, především stanovením transparentních odkazů mezi vlastními úrovněmi kvalifikací a úrovněmi uvedenými v EQF, v případě potřeby vytvořením národních rámců kvalifikací v souladu s národními právními předpisy a praxí;
- přijaly opatření potřebná k zajištění toho, že do roku 2012 budou všechna nová kvalifikační osvědčení, diplomy a doklady Europassu vydávané příslušnými orgány obsahovat jasný odkaz prostřednictvím národních systémů kvalifikací na příslušnou úroveň EQF;
- při definování a popisu kvalifikací využívaly přístup založený na výsledcích učení a podporovaly validaci neformálního vzdělávání a informálního učení v souladu se společnými evropskými principy schválenými v závěrech Rady ze dne 28. května 2004 a věnovaly přitom zvláštní pozornost občanům, kterým nejvíce hrozí nezaměstnanost nebo nejistá forma zaměstnání, neboť tento přístup by mohl zlepšit jejich účast na celoživotním učení a jejich přístup na trh práce;

- při vytváření vazby mezi vysokoškolskými kvalifikacemi a kvalifikacemi z oblasti odborného vzdělávání a přípravy v rámci národních systémů kvalifikací na jedné straně a EQF na straně druhé podporovaly a uplatňovaly stanovené zásady pro zajišťování kvality ve vzdělávání a odborné přípravě;
- určily svá koordinační střediska s vazbou na struktury a požadavky jednotlivých členských států, která budou podporovat a ve spolupráci s dalšími příslušnými vnitrostátními orgány usměrňovat vztah mezi národními systémy kvalifikací a EQF za účelem zvyšování kvality a transparentnosti tohoto vztahu.

Kvalifikační úrovně v NSK a jejich charakteristiky

Každá úplná i dílčí kvalifikace v NSK má určitou kvalifikační úroveň popsanou pracovními kompetencemi (způsobilostmi). Kvalifikační úrovně tvoří univerzální stupnici umožňující zařazení všech úplných i dílčích kvalifikací a jsou společné pro Národní soustavu kvalifikací a pro Národní soustavu povolání. Návrh kvalifikačních úrovní vyjadřuje i jejich vztahy s úrovněmi EQF.

Nově se vymezuje úroveň EQF 5, které dosud ve vzdělávací soustavě ČR neodpovídala žádný stupeň vzdělání, a to tak, že se navrhuje, aby k této úrovni byly přiřazeny vzdělávací programy krátkého cyklu terciárního vzdělávání, které by vznikly transformací dosavadních vzdělávacích programů vyšších odborných škol, jež podle stávajícího legislativního stavu jsou předkládaným materiálem přiřazeny k úrovni 6.

Vzdělávací programy krátkého cyklu terciárního vzdělávání (v rozsahu do 120 kreditů ECTS) by po transformaci vzdělávacích programů vyšších odborných škol poskytovaly vzdělávání vedoucí k dosažení kompetencí předpokládajících zvládnutí metod a technik odpovídajících užšímu okruhu specializovaných povolání na úrovni umožňující samostatný výkon odborných činností v těchto povoláních včetně samostatné výdělečné činnosti a řídicích činností ve vztahu k týmu zaměstnanců s dosaženou úrovní kvalifikace 1 až 4; současně by tyto kvalifikace poskytovaly základ pro prostupnost s bakalářskými studijními programy (úroveň 6), kde se kvalifikace rozšiřuje na rozsáhlejší zvládnutí teorií a metod konkrétního oboru.

Akademický standard pro vzdělávací (studijní) programy vedoucí ke kvalifikacím 5 a vyšším bude vytvořen Národním kvalifikačním rámcem pro terciární vzdělávání, který je připravován MŠMT v rámci projektu Q-RAM.

Koncepce předkládaného materiálu předpokládá, že do úrovně 5 by mohly být zařazovány také dílčí kvalifikace systému dalšího vzdělávání, které by neodpovídaly přímo kvalifikaci počátečního vzdělávání, což by umožňovalo i prostupnost obou typů kvalifikací právě v rámci úrovně 5 a možného transformovaného profesního vyššího vzdělávání.

Dílčí kvalifikace (a vzdělávací programy k nim připravující) jsou v úrovni 5 EQF uvedeny z důvodu otevření možné diskuse pro propojení systému NSK a zákona č. 179/2006 Sb. s úrovní 5. Dílčí kvalifikace jsou však tvořeny na všech úrovních, kde je zákon č. 179/2006 Sb. tvořit umožňuje, k dnešnímu datu do úrovně EQF 4.

EQF NSK NSP	Charakteristika kompetencí	Stupně vzdělání	Obory vzdělání [5]
1	Rozlišovat pracovní prostředky, suroviny apod. Vykonávat práce podle jednoduchých zadaných neměnných postupů Při aplikaci daných postupů rozpoznávat vznik problémů	základní vzdělání	C, B
2	Orientovat se v podkladech obsahujících zadání práce Volit z různých možností pracovní prostředky, suroviny apod. pro použití v určitém postupu, metodě Posuzovat kvalitu svých produktů (služeb) Při aplikaci daných postupů a metod rozpoznávat vznik problémů Aplikovat dané postupy ve standardních podmínkách s minimem možných obměn	střední vzdělání střední vzdělání s výučním listem (2leté)	D, J, E E
3	Orientovat se v dokumentaci, normách a standardech běžně používaných v oboru Volit z různých možností pracovní postupy, metody,	střední vzdělání s výučním	H

<p>prostředky, suroviny apod. podle podmínek a požadavků na výsledek</p> <p>Posuzovat kvalitu svých i souvisejících produktů (služeb)</p> <p>Dbát na zabezpečování parametrů kvality, určovat příčiny nedostatků a volit způsoby jejich odstranění</p> <p>Při aplikaci zvolených postupů a metod rozpoznávat vznik problémů, určovat příčiny a volit způsoby jejich vyřešení</p> <p>Aplikovat zvolený postup v závislosti na různých podmínkách a požadavcích na výsledek, vč. zohlednění sociálního, ekonomického a ekologického hlediska</p> <p>Prezentovat výsledky práce a nabízené produkty a služby</p> <p>Řídit menší kolektiv pracovníků vykonávajících jednoduché nebo pomocné činnosti</p>	<p>listem (3leté)</p>	<p>K, L, M</p>
<p>4 Orientovat se v dokumentaci, normách, standardech a právních předpisech běžně používaných v oboru</p> <p>Volit z různých možností pracovní postupy, metody, prostředky, suroviny apod. podle podmínek a požadavků na výsledek</p> <p>Posuzovat kvalitu svých produktů (služeb) i souvisejících výrobků (služeb), dbát na zabezpečování parametrů (standardů) kvality a určovat příčiny případných nedostatků a důsledky pro další postup, navrhnout a zajišťovat opatření k jejich odstranění</p> <p>Při aplikaci zvolených postupů a metod rozpoznávat vznik problémů a určovat jejich příčiny a důsledky pro další postup a zajišťovat jejich uplatnění</p> <p>Při vzniku problémů rozpoznávat souvislosti sociálních, ekonomických a ekologických aspektů s příslušnými problémy</p> <p>Určovat příčiny nestandardních fungování, chování a</p>		

situací u objektů a subjektů své práce

Posuzovat relevanci odborných informací

Posuzovat výsledky jiných prací z hlediska možností jejich použití v postupech a metodách

Aplikovat a modifikovat zvolené postupy v závislosti na různých podmínkách a požadavcích na výsledek, vč. zohlednění sociálního, ekonomického a ekologického hlediska

Integrovat do řešení problémů odborné informace z různých zdrojů

Navrhovat, jak zlepšit výsledky

Navrhovat méně složité typově analogické nové postupy a produkty

Rozpracovávat navržené postupy a produkty

Prezentovat výsledky práce a nabízené produkty a služby, věcně diskutovat o problémech s cílem najít řešení, při jednání uplatňovat vhodné komunikační prostředky

Řídit menší pracovní kolektiv při činnostech aplikujících zvolené postupy v závislosti na různých podmínkách a požadavcích na výsledek

- 5 Orientovat se v dokumentaci, normách, standardech a právních předpisech používaných v oboru *v míře umožňující poskytovat jejich vysvětlení ostatním ve standardních situacích*

Volit z různých možností pracovní postupy, metody, prostředky, suroviny apod. podle podmínek a požadavků na výsledek

Posuzovat kvalitu svých produktů (služeb) i souvisejících výrobků (služeb), dbát na zabezpečování parametrů (standardů) kvality a určovat příčiny případných nedostatků a důsledky pro další postup, navrhnout a zajišťovat opatření k jejich odstranění

vyšší odborné vzdělání (diplomové/ profesní studium bude řazeno do této úrovně po provedení reformy)

vzdělávací programy vedoucí

Při aplikaci zvolených postupů a metod rozpoznávat vznik problémů a určovat jejich příčiny a důsledky pro další postup a zajišťovat jejich uplatnění

Při vzniku problémů rozpoznávat souvislosti sociálních, ekonomických a ekologických aspektů s příslušnými problémy

Rozlišovat standardní a nestandardních fungování, chování a situace u objektů a subjektů své práce a jejich příčiny a souvislosti a vyvozovat z nich závěry a návrhy

Analyzovat méně složité systémy, jevy a procesy

Posuzovat relevanci odborných informací pro řešení standardních problémů

Posuzovat výsledky jiných prací z hlediska možností jejich použití v postupech a metodách

Aplikovat a modifikovat zvolené postupy v závislosti na různých podmínkách a požadavcích na výsledek vč. zohlednění sociálního, ekonomického a ekologického hlediska

Řešit samostatně běžné odborné úkoly s využitím obvyklých metod

Řešit problémy spojené s nutností abstrahování, používat jednodušší výzkumné metody

Integrovat do řešení problémů odborné informace z různých zdrojů

Integrovat více řešení do komplexních řešení

Navrhovat jak zlepšit výsledky včetně návrhů nových způsobů řešení

Navrhovat méně složité nové postupy a produkty

Prezentovat výsledky práce a nabízené produkty a služby, věcně diskutovat o problémech s cílem najít řešení, při jednání uplatňovat vhodné komunikační prostředky a způsoby účinné argumentace

*k dílčím
kvalifikacím
podle zákona
č. 179/2006
Sb. vyhovující
očekávaným
kompetencím
na této úrovni*

<p>Řídit pracovní kolektiv při méně složitých odborných činnostech v závislosti na různých obtížně předvídatelných podmínkách a požadavcích na výsledek</p>	<p>vyšší odborné vzdělání, vysokoškolské bakalářské vzdělání</p>	<p>N,R</p>
<p>6 Orientovat se v dokumentaci, normách, standardech a právních předpisech používaných v oboru <i>v míře umožňující podat jejich vysvětlení ve standardních i nestandardních situacích</i></p>		
<p>Volit z různých možností pracovní postupy, metody, prostředky, suroviny apod. podle podmínek a požadavků na výsledek</p>		
<p>Posuzovat kvalitu svých produktů (služeb) i souvisejících výrobků (služeb), dbát na zabezpečování parametrů (standardů) kvality a určovat příčiny případných nedostatků a důsledky pro další postup, navrhnout a zajišťovat opatření k jejich odstranění</p>		
<p>Při aplikaci zvolených postupů a metod rozpoznávat vznik problémů a určovat jejich příčiny a důsledky pro další postup a zajišťovat jejich uplatnění</p>		
<p>Při vzniku problémů rozpoznávat souvislosti sociálních, ekonomických a ekologických aspektů s příslušnými problémy</p>		
<p>Analyzovat příčiny nestandardních fungování, chování a situací u objektů a subjektů své práce a jejich souvislosti a vyvozovat z nich závěry a návrhy</p>		
<p>Analyzovat méně složité systémy, jevy a procesy</p>		
<p>Posuzovat relevanci odborných informací</p>		
<p>Posuzovat výsledky jiných prací z hlediska možností jejich použití v postupech a metodách</p>		
<p>Aplikovat a modifikovat zvolené postupy v závislosti na různých podmínkách a požadavcích na výsledek vč. zohlednění sociálního, ekonomického a ekologického hlediska</p>		
<p>Řešit složitější úkoly, pro které nejsou k dispozici</p>		

vytvořené postupy a metody

Řešit problémy spojené s nutností abstrahování

Integrovat do řešení problémů odborné informace z různých zdrojů

Integrovat více řešení do komplexních řešení

Navrhovat systémová zlepšení

Navrhovat složitější nové postupy a produkty

Řešit problémy spojené s aplikací rozsáhlých teoretických znalostí, používat výzkumné a jednodušší vědecké metody

Prezentovat výsledky práce a nabízené produkty a služby a obhajovat je v oponentních diskusích, věcně diskutovat o problémech s cílem najít řešení, při jednání uplatňovat vhodné komunikační prostředky a způsoby účinné argumentace

Řídit pracovní kolektiv při složitých odborných činnostech v nepředvídatelných podmínkách

- 7 Orientovat se v dokumentaci, normách, standardech a právních předpisech používaných v oboru *v míře umožňující podat jak jejich vysvětlení ve standardních i nestandardních situacích, tak posuzovat potřebu změn těchto norem a dokumentů* vysokoškolské magisterské vzdělání T

Plánovat pracovní postupy, metody, prostředky, suroviny apod. ve vztahu k očekávaným výsledkům

Posuzovat kvalitu svých produktů (služeb) i souvisejících výrobků (služeb), dbát na zabezpečování parametrů (standardů) kvality a určovat příčiny případných nedostatků a důsledky pro další postup, navrhnout a zajišťovat opatření k jejich odstranění

Při aplikaci zvolených postupů a metod rozpoznávat vznik problémů a určovat jejich příčiny a důsledky pro další postup a zajišťovat jejich uplatnění

Při vzniku problémů rozpoznávat souvislosti sociálních,

ekonomických a ekologických aspektů s příslušnými problémy

Analyzovat příčiny nestandardních fungování, chování a situací u objektů a subjektů své práce a jejich souvislosti a vyvozovat z nich závěry a návrhy

Analyzovat složité systémy, jevy a procesy

Posuzovat relevanci odborných informací a poznatků z jiných vědních oborů

Posuzovat výsledky jiných složitých prací z hlediska možností jejich použití v postupech a metodách

Aplikovat a modifikovat zvolené postupy v závislosti na různých podmínkách a požadavcích na výsledek vč. zohlednění sociálního, ekonomického a ekologického hlediska

Navrhovat postupy a metody pro řešení složitých problémů a koordinovat jejich uplatňování v praxi

Řešit problémy spojené s nutností abstrahování a zobecňování

Integrovat do řešení problémů odborné informace z různých zdrojů a poznatky z různých vědních oborů

Integrovat více řešení do komplexních řešení

Navrhovat zásadní systémové změny

Navrhovat a zavádět do realizace složité a komplexní nové postupy a produkty

Řešit problémy spojené s aplikací rozsáhlých teoretických a vysoce specializovaných znalostí, používat výzkumné a vědecké metody

Prezentovat výsledky práce a nabízené produkty a služby a navrhované postupy nových řešení a obhajovat je v oponentních diskusích, řídit věcné diskuse o složitých problémech s cílem najít řešení, při jednání uplatňovat vhodné komunikační prostředky a způsoby účinné argumentace

Řídit a plánovat složité a rozsáhlé procesy
zabezpečené více pracovními kolektivy
v nepředvídatelných podmínkách včetně koncepčních
a strategických rozhodování

8 Úroveň 7, plus:

vysokoškolské V
doktorské
vzdělání

Řešit úkoly spojené s inovacemi významnými pro celý
obor

Přispívat k rozšiřování poznání výsledky původního
bádání

Rozvíjet teorie a metody pro nejnáročnější činnosti
tvůrčí povahy včetně vědeckého výzkumu a vývoje

Prezentovat navrhované postupy a výsledky výzkumů a
obhajovat je v oponentních diskusích, řídit věcné
diskuse o výzkumných a vědeckých problémech

Řídit řešení rozsáhlých výzkumných a vývojových úkolů

[1] Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/eqf/broch_en.pdf

[2] Deskriptory pro všech osm úrovní kvalifikací i další informace o EQF jsou dostupné na <http://www.nuov.cz/evropsky-ramec-kvalifikaci>.

[3] V příloze je uveden oficiální překlad publikace GR pro vzdělávání a kulturu k Evropskému rámci kvalifikací.

[4] V rámci implementace Strategie celoživotního učení je jako cílový termín zvolen konec roku 2009.

[5] **Nařízení vlády č. 689/2004 Sb.**, o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů